
Μια πρωτοπόρος εκπαιδευτικός που σφράγισε με την παρουσία της γενιές παιδιών . . .

Της Έλλης Γιωτοπούλου - Σισιλιάνου*

Ευχαριστώ θερμά το Σύνδεσμο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, που μου δίνει την ευκαιρία να μιλήσω για την αγαπητή φίλη Κοράλη Κροκοδείλου, την οποία τιμά σήμερα απονέμοντάς της το εγκαινιαζόμενο βραβείο γυναικείας κοινωνικής προσφοράς. Νομίζω ότι ο Σύνδεσμος δεν θα μπορούσε να κάμει ευστοχότερη επιλογή για την πρώτη απονομή του βραβείου αυτού.

Γιατί η Κοράλη Κροκοδείλου αποτελεί εντυπωσιακή περίπτωση συνειδητού πολίτη που, παρακολουθώντας με αμείωτη εγρήγορση ό,τι συμβαίνει όχι μόνο στον τόπο μας αλλά σε όλο τον κόσμο, ζει με την ένταση ατομικών βιωμάτων τα συγκλονιστικά γεγονότα της εποχής μας.

Από ιδιοσυγκρασία δεν υπήρξε ποτέ ο άνθρωπος που σταματάει στις διαπιστώσεις, θλίβεται, μεμψιμοιρεί, απογοητεύεται. Αντίθετα, υπήρξε πάντα και είναι ο άνθρωπος που αντιδρά έντονα, που προβληματίζεται για λύσεις, που αισιοδοξεί, όταν βλέπει από κάπου φως, και που είναι πάντα έτοιμη να προσφέρει - και μάλιστα με εφηβικό ενθουσιασμό - όπου υπάρχει η δυνατότητα να το κάνει.

Είχα την τύχη να συνεργαστώ μαζί της για 17 χρόνια, στην ευτυχέστερη, νομίζω, περίοδο της ζωής του τότε Αμερικανικού Κολλεγίου Θηλέων, στα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, όταν, ύστερα από τη μαύρη δοκιμασία του πολέμου και της κατοχής, άρχιζε επιτέλους μια νέα εποχή. Και ήταν πραγματικά προνόμιο σ' αυτή τη μοναδική στιγμή ευφορίας να μας δοθεί η ευκαιρία να πάρουμε στα χέρια μας παιδιά της νέας εκείνης γενιάς, αλλά προνόμιο διπλό, γιατί η ευκαιρία αυτή έπαιρνε άλλες διαστάσεις χάρη στη φωτισμένη παρουσία της Κοράλης Κροκοδείλου. Το Κολλέγιο είχε τότε μία Αμερικανίδα διευθύντρια και έναν Έλληνα διευθυντή. Ήταν, όμως, φανερό ότι η κινητήρια δύναμη του σχολείου ήταν η Dean, η κοσμήτωρ, θα λέγαμε, η Κοράλη Κροκοδείλου, που ουσιαστικά είχε την ευθύνη της όλης λειτουργίας του Κολλεγίου. Ακόμα και σε

θέματα που χειρίζονταν οι διευθυντές, η διακριτική της επέμβαση ήταν πάντα ευεργετική. Ασφαλώς, την εξαιρετική οργανωτική της ικανότητα την ενίσχυε η αξιοποίηση της εμπειρίας που είχε αποκτήσει στα σχολεία στα οποία είχε φοιτήσει η εκλεκτή αυτή Ελληνίδα της Διασποράς, στην Κωνσταντινούπολη· στο Ζάππειο, αλλά κυρίως στο Αμερικανικό Κολλέγιο, το περίφημο Constantinople College, που η οργάνωση και λειτουργία του διαπνεόταν από ένα έντονο δημοκρατικό και πρωτοποριακό πνεύμα.

Έχοντας από μικρό παιδί αισθανθεί εντονότατη έλξη προς το επάγγελμα του δασκάλου, αξιώθηκε να πραγματοποιήσει το όνειρό της, και μάλιστα κατά τον πιο επιτυχημένο τρόπο. Ωστόσο, η πρώτη της εμπειρία, όταν είχε μόλις αποφοιτήσει από το σχολείο, ήταν ιδιαίτερα οδυνηρή. Δίδαξε για δύο χρόνια σε ένα από τα ορφανοτροφεία που η οργάνωση Near East Relief ίδρυσε με καταπληκτική ταχύτητα σε διάφορα σημεία της χώρας αμέσως μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή.

Το ορφανοτροφείο που δίδαξε ήταν στη Σύρα. Έπρεπε να μάθει Ελληνικά σε παιδιά, πολλά από τα οποία προέρχονταν από περιοχές που αγωνίζονταν να διατηρήσουν την ελληνική γλώσσα, αλλά κυρίως σε παιδιά τραυματισμένα βαθύτατα από το χαμό των γονιών τους και την τρομακτική εμπειρία που είχαν ζήσει. Η ίδια έλεγε ότι έκανε τη στρατιωτική της θητεία τα δύο εκείνα χρόνια, αισθανόμενη με την ανακούφιση της αγνής και φωτισμένης πατριώτισσας ότι έκανε το καθήκον της απέναντι στη δοκιμασμένη τότε πατρίδα.

Το 1923 ιδρύθηκε το Αμερικανικό Κολλέγιο Θηλέων και η Κοράλη Κροκοδείλου υπηρέτησε σ' αυτό από το 1925 έως το 1967. Στη μακρά αυτή περίοδο της δόθηκε η ευκαιρία να προσφέρει με πάθος, θα έλεγα, τον εαυτό της στο σχολείο. Η παρουσία της - εκτός από ένα χρόνο που έλειψε για εκπαιδευτικούς λόγους στην Αμερική - ήταν αδιάλειπτη. Χαρακτηριστικά σας αναφέρω ότι στα 41 χρόνια εργασίας είναι ζήτημα αν

απουσίασε 15 ημέρες, σύμφωνα και με τους δικούς της υπολογισμούς.

Ο σύντομος χρόνος που έχω στη διάθεσή μου μού επιβάλλει να περιοριστώ σε καίρια σημεία της προσφοράς της, μόνο στον εκπαιδευτικό τομέα.

Πιστεύοντας ακράδαντα στην πρωταρχική σημασία της παιδείας για την προκοπή του λαού και στο ρόλο που παίζει για την απόκτησή της η σωστή εκπαίδευση, κινήθηκε με τον πιο φωτισμένο τρόπο τόσο στο αυστηρά εκπαιδευτικό της έργο - δίδασκε Αγγλικά - όσο και στο σημαντικότερο, θα έλεγα, δηλαδή στον αγώνα για τη διαμόρφωση ολοκληρωμένων προσωπικοτήτων, με έντονη τη συναίσθηση των υποχρεώσεων και των ευθυνών τους, με ισχυρά κοινωνικά ενδιαφέροντα και με σωστή δημοκρατική συνείδηση. Δεν άφηνε ευκαιρία χωρίς να την εκμεταλλευτεί, για να δώσει, με εύστοχο και αποτελεσματικό τρόπο, μαθήματα σωστής κοινωνικής τοποθέτησης και συμπεριφοράς και προκαλούσε με πολλαπλά και συνεχή ερεθίσματα την ευαισθητοποίηση των παιδιών σε θέματα σημαντικά αλλά και θέματα της καθημερινής ζωής, που η σωστή αντιμετώπισή τους διευκόλυνε τη φιλική και γόνιμη συνεργασία στη κοινωνία του σχολείου αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία. Σύμφωνα μ'αυτό το πνεύμα λειτούργησε στο Κολλέγιο ο θεσμός της Μαθητικής Κοινότητας, τόσο σημαντικός για τη διαμόρφωση συνειδητών πολιτών. Η Κοράλη Κροκοδείλου, παρ' όλο το φόρτο των ευθυνών της, ήταν πάντα και καθηγήτρια - σύμβουλος σε κάποια τάξη. Και το έντονο ενδιαφέρον της για τα αποτελέσματα της αδιάκοπης εκείνης προσπάθειας είναι έκδηλο και σήμερα. Είναι το μέλος της Κοινότητας του Κολλεγίου που παρακολουθεί με το πιο αδιάπτωτο ενδιαφέρον τη ζωή των αποφοίτων μας. Η σταδιοδρομία τους, η οικογένεια που δημιούργησαν, ο ρόλος τους στην Κοινωνία έχουν πρωταρχική σημασία για την Κοράλη Κροκοδείλου και είναι συγκινητικό με πόση χαρά και με τί καμάρι μας μεταδίδει ειδήσεις για την προκοπή και την προσφορά των παιδιών που πέρασαν από τα χέρια μας. Άλλωστε, σε πολλές περιπτώσεις η επέμβασή της στάθηκε ευεργετική για τη σταδιοδρομία τους. Πεποίθηση της ήταν ότι το Κολλέγιο δεν έπρεπε να είναι το σχολείο μιας οικονομικά ισχυρής τάξης αλλά και των παιδιών με ικανότητες, που όμως δεν μπορούσαν να ανταποκριθούν στις οικονομικές του απαιτήσεις. Γι'αυτό κατέβαλλε συνεχείς προσπάθειες, μαζί με τις Αμερικανίδες διευθύντριες, για την ενίσχυση του Ταμείου Υποτροφιών. Έτσι, το 1/3 περίπου των μαθητριών του Κολλεγίου φοιτούσαν με υποτροφίες, γεγονός σημαντικότερο τόσο για το πνεύμα που χαρακτήριζε το σχολείο-δημοκρατικό και κάθε άλλο παρά πλουτοκρατικό όσο και για τα ευεργετικά αποτελέσματα που διαπιστώναμε στη πράξη: Ας ανα-

φέρω εδώ ότι με υποτροφία τελείωσαν το σχολείο πολλές μαθήτριες που έκαναν αργότερα λαμπρή σταδιοδρομία, και μάλιστα ορισμένες σε διεθνές επίπεδο.

Η επιλογή διδακτικού προσωπικού υψηλού επιπέδου αποτελούσε για την Κοράλη Κροκοδείλου βασική προϋπόθεση για την εξασφάλιση ενός επιτυχημένου σχολείου. Και ήταν δική της επιτυχία που το Κολλέγιο απέκτησε μια ομάδα καθηγητών από την Κωνσταντινούπολη, που σφράγισαν με την προσωπικότητά τους το σχολείο: Ο ευρύτατα μορφωμένος και λαμπρός μουσικολόγος Μίνως Δούνιας, που ο διορισμός του στο Κολλέγιο αποτέλεσε σταθμό για τη μουσική καλλιέργεια των μαθητριών, ο κοινωνιολόγος Γεώργιος Κότης, Έλληνας της Ρωσίας, καθηγητής στη Ροβέρτσιο Σχολή της Πόλης, που δίδαξε στο Κολλεγιακό και αργότερα στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο, η Σμαράγδα Μοστράτου, καθηγήτρια των Γαλλικών αλλά και εκλεκτή ελληνίστρια, που μαθήτευσε πλάι στον περίφημο νεοελληνιστή Hubert Pernot στο Παρίσι επί μια δεκαετία, η άριστη καθηγήτρια των Αγγλικών Φιλομήλα Καραμπάση, με έντονες καλλιτεχνικές κλίσεις, που βοηθούσε με τον πιο επιτυχημένο τρόπο και στο ανέβασμα θεατρικών έργων με αξιώσεις - ορισμένες από τις σύγχρονες πρωταγωνίστριες του ελληνικού θεάτρου ξεκίνησαν τις θεατρικές τους προσπάθειες στο Κολλέγιο - προέρχονταν όλοι από τον Ελληνισμό της Πόλης και η επιλογή τους οφειλόταν στην Κοράλη Κροκοδείλου.

Εξάλλου, η σημασία που είχε για την πνευματική συγκρότηση των παιδιών, η άμεση γνωριμία με προσωπικότητες που αποτελούσαν την πρωτοπορία στην πνευματική ζωή του τόπου αντιμετωπιζόταν από το Κολλέγιο με συστηματική οργάνωση εκδηλώσεων. Τις εκδηλώσεις αυτές οργάνωνε - όχι σπάνια - σε συνεργασία με τη Διεύθυνση ή και με καθηγητές, αλλά τις περισσότερες φορές με δική της πρωτοβουλία η Κοράλη Κροκοδείλου. Ας μη ξεχνάμε ότι τότε, στην προνομιούχο εκείνη εποχή για τα παιδιά, δεν υπήρχε τηλεόραση και ο πνευματικός κόσμος είχε μεγαλύτερη σεμνότητα, η άμεση επαφή με ανθρώπους του πνεύματος αποτελούσε γεγονός με ιδιαίτερη βαρύτητα για τους μαθητές.

Αυστηρή, αλλά δίκαιη, η Κοράλη Κροκοδείλου δεν δημιούργησε ποτέ δυσαρέσκεις σε βάρος της. Αντίθετα, τα παιδιά, οι αλάθητοι αυτοί κριτές των δασκάλων τους, την αγαπούσαν και την σέβονταν βαθύτατα, γιατί διέθετε το πιο μεγάλο, το μοναδικό, θα έλεγα, όπλο για ουσιαστική επιρροή και αναγνώριση. Την απόλυτη συνέπεια της ζωής της με τις αρχές που δίδασκε.

Αλλά η τόσο έντονη παιδαγωγική της δράση δεν είχε ποτέ αρνητική συνέπεια στον τομέα των διοικητικών της ευθυνών. Η διοικητική μηχανή λειτουργούσε άψογα, γιατί η Κοράλη Κροκοδείλου είχε ως αρχή τον

έγκαιρο και αυστηρό προγραμματισμό. Έτσι, αυτή η ασίγηστη και πολύπλευρη δραστηριότητα - σε ρυθμό που δεν γνώριζε παύσεις - δεν δημιουργούσε ποτέ την αίσθηση άγχους. Άλλωστε, η ίδια η παρουσία της έδινε πάνω απ' όλα τον τόνο: πάντα ενθουσιώδης, αισιόδοξη, ευχάριστη, προσεγμένα καλαισθητή - δείγμα της αισθητικής της καλλιέργειας - και ξεκούραστη! Η εξαιρετική κράση της δεν την πρόδωσε ποτέ. Θυμάμαι ότι της έλεγα: «Κοράλη, σε παρακαλώ μην μου βάλεις τα μαθήματά μου σε απογευματινές ώρες, είναι σα να με πυροβολείς». Με κοίταζε περιέργα, αμήχανα, δεν έθετε υπό αμφισβήτηση αυτό που της έλεγα, αντίθετα φρόντιζε να ικανοποιήσει την επιθυμία μου, αλλά της ήταν αδύνατο να καταλάβει πώς κάποιος δεν μπορούσε να εργασθεί με την ίδια απόδοση μετά το μεσημβρινό γεύμα.

Την Κοράλη Κροκοδείλου θα παρέβαλλα με ένα μεγάλο μαέστρο. Η ορχήστρα της ήταν μερικές εκατοντάδες πρόσωπα, μαθήτριες, δάσκαλοι, διοικητικοί υπάλληλοι. Όπως σε κάθε πολυάριθμη ορχήστρα, υπήρχαν και στη δική της οι περισσότεροι και οι λιγότεροι προικισμένοι. Αλλά ό,τι διακρίνει τον μεγάλο μαέστρο είναι αυτή η ακτινοβολία που εκπέμπει από το

περίσσευμα βαθιάς γνώσης και ταλέντου, που έχει τη δύναμη να μεταμορφώνει τους μουσικούς και να φέρνει στην επιφάνεια ό,τι καλύτερο έχουν μέσα τους. Αυτό ακριβώς κατάφερε και η Κοράλη Κροκοδείλου με την δική της ορχήστρα. Όταν στην πρωινή συγκέντρωση ανέβαινε στη σκηνή του Θεάτρου και σήκωνε το χέρι και σιγούσε το παν, άρχιζε τότε ο Ύμνος στην Χαρά, που τελείωνε το απόγευμα, όταν τα λεωφορεία έπαιρναν το δρόμο της επιστροφής.

Θα ήθελα να της πω, εκ μέρους όλων των συναδέλφων, ένα μεγάλο ευχαριστώ για την ανεπανάληπτη συνεργασία και την εμπνευστική παρουσία της, που μας βοήθησε τόσο αποτελεσματικά να δώσουμε - στο μέτρο των δυνατοτήτων μας - ό,τι καλύτερο είχαμε μέσα μας.

Ευχαριστώ πολύ, κυρία Πρόεδρε, και ευχαριστώ πολύ το Σύνδεσμο που μου έκανε την τιμή να μου αναθέσει να πω και εγώ δυο λόγια απόψε.

* Η κ. Έλλη Γιωτοπούλου-Σισιλιάνου είναι ομότιμος καθηγήτρια Πανεπιστημίου.

Το Δ.Σ. του Σ.Δ.Γ. με την κ. Κ. Κροκοδείλου.